

Štábní kapitán děl. Karel K r o c:

Dělostřelectvo a umělý dým.

O použití dýmu v boji pěchoty bylo pojednáno ve VR. čís. 6/1938 v čl. mjr. pěch. Nevěřila. Poněvadž tento článek vyčerpal popis vlastností dýmu, nebudu se o nich zmiňovat.

Umělý dým může velmi přispět ke zdaru akce, je-li ho užito v pravý čas a na pravém místě, zrovna tak, jako nám může velmi uškodit, použije-li se ho nevhodně tak, že buď nepříteli vyzradí naši akci, nebo mu dokonce dá možnost využít ho v jeho vlastní prospěch. Je tudíž dým zbraní dvojsečnou, která se obrací vždy proti té straně, jež s ní zachází méně vhodně.

Dělostřelectvo právě tak jako pěchota může použít dýmu jednak ve vlastní prospěch, jednak svým dýmovým střelivem může velmi značně působit ve prospěch celku ve všech údobích boje. A naopak zase musí mít dělostřelec na paměti, že nejvyhledávanějším a nejvděčnějším cílem pro použití dýmu nepřítelem budou především pozorovatelný a baterie dělostřelectva. Tato okolnost nám ukládá, abychom byli vycvičeni též v ochraně proti překvapení nepřátelským dýmem, neboť, dá-li se dělostřelec na pozorovatelně nebo v baterii překvapit, bude oslepen a z boje vyřazen, což může mít za následek nezdar předpokládané akce vlastní pěchoty.

Použití dýmu dělostřelectvem.

Možnosti, jaké skýtá použití dýmu u dělostřelectva, jsou velmi značné. Tak jako dělostřelectvo ve světové válce nabylo větší důležitosti použitím plynového střeliva, získá i v příští válce použitím střeliva dýmového. Celá akce bude však záviset na správném pochopení tohoto prostředku, na využití výhod povětrnosti a na úpravě součinnosti s jednotkami, s nimiž bude spolu pracovat.

Dělostřelectva bude použito jak k oslepování pozorovatelů, tak i baterií a ostatních palebných zdrojů. K uplatnění dojde zvláště tehdy, když směr nebo rychlost větru nedovolí, aby si pěchota sama vytvořila potřebnou dýmovou clonu. Použití dýmu dělostřelectvem má proti ostatním prostředkům značné výhody:

- 1) Je vždy pohotov, bez dlouhých příprav.
- 2) Není odkázáno na terén, rychlost a směr větru.
- 3) Lze jím oslepit vzdálené cíle, aniž se zadýmuje vlastní předpolí.
- 4) Jeho použití bude nejméně škodit vlastním anebo sousedním jednotkám.

Někdy bude sice výhodnější použít k těm účelům letectva, ale toto není vždy tak pohotov a nelze ho použít za všech daných situací (na př. silná OPL.).

Dýmových granátů by se zajisté dalo s výhodou použít i do pohyblivé palebné přehrady, neboť tím by její účel, vytvořit clonu střelaku, bylo, pohyblivě se před pěchotou, byl usnadněn. Dokonce by se snad dala snížit spotřeba střeliva tříštivého, protože by druhého účelu pohyblivé palebné přehrady, t. j. donutit nepřítele, aby se skryl, bylo kombinací těchto granátů dosaženo současně s jeho oslepením. Tím by bylo zároveň umožněno, že by se pohyblivé palebné přehrady dalo použít častěji, protože by velká spotřeba střeliva, které jinak pohyblivá palebná přehrada vyžaduje, tímto způsobem mohla být snížena.

Dělostřelectvo bude jedinou zbraní, která usnadní použití dýmu ve všech údobích boje, za každého počasí a v každém terénu. Na příklad pěchota za přibližování bude si moci některá místa (viditelné přechody, průchody atd.) zastírat dýmem svými prostředky sama, vydává se však v nebezpečí, že na sebe upozorní, což nenastane, jestliže dělostřelectvo nebo letectvo oslepi nepřátelské pozorovatelný.

Ještě více může se dělostřelectvo uplatnit za ústupu. Bude-li připraven, bude lze použít i pozemních přístrojů, ale jen za příznivého větru, t. j. rychlost nejméně 1.5 m/sec. a směr k nepříteli. Dělostřelectvo může však dýmovými granáty krýt ústup i za bezvětrí a při každém směru větru. Bude-li ústup náhlý pod tlakem nepřítele, nebude zpravidla času organizovat jednotky pro použití dýmu a tu zůstává zase dělostřelectvo nejpotřebnějším prostředkem. Pronásledování nepřítelem může dělostřelectvo značně zpomalit, neboť útočník v dýmu musí postupovat velmi obezřele, protože bude mít značně ztíženou orientaci a ustupující jednotky mohou se pod ochranou dýmu znovu zachytit a útočníku vyražejícímu z dýmu, do jisté míry desorientovanému, mohou způsobit velmi citelné ztráty. Útočné vozbě postupující terénem může dým dokonce i zabránit v dalším postupu, protože se útočná vozba v dýmu stává mnohdy bezradnou.

Velmi výhodné bude použít kombinace letectva a dělostřelectva, při čemž se značně ušetří střeliva. Letectvo vytvoří dýmovou clonu, kterou dělostřelectvo bude jen udržovat. Tento způsob se uplatní zejména při větším větru, při osleповání vzdálených cílů, kdy se letecká clona za krátkou dobu ztrácí.

Dýmu však dělostřelectvo použije i v svůj prospěch, právě tak, jako pěchota při přechodech nebezpečných hřbetů, při změně palebných postavení, za ústupu atd. V tomto případě zadýmujeme si určitý terén ručními dýmovnicemi. Zvláště výhodné bude použití ručních dýmovnic k zadýmování prostoru před baterií v tom případě, že postavení baterie je takové, že by se při střelbě mohlo prozradit svými záblesky. V tomto případě však bude třeba dýmovou clonu rozšířit nebo vypouštět na několika místech, aby byl nepřítel klamán nebo donucen k tříštění palby. Zásadně budeme dým vždy vypouštět dosti daleko před místem, o jehož zadýmování běží, a co možná vždy na několika místech.

Zajisté nebude správné, na př. při přechodu silnice na svahu přivráceném k nepříteli, o které se dá předpokládat, že jsou na ni připraveny palby, ji zadýmovat právě v tom okamžiku, kdy se chceme přemístit. Lépe bude začít dýmovat již dříve, a to několikrát za sebou, abychom zjistili, jak bude nepřítel na náš dým reagovat. I v tom případě budeme toto místo přejíždět se značnými rozstupy děl, poněvadž palbu dělostřelectva musíme předpokládat vždy.

Ochranná opatření dělostřelectva v dýmu.

Poněvadž účelem dýmu je vnutit nepříteli podmínky noci, budou naše ochranná opatření obdobná jako pro noc, s tím rozdílem, že si v nejtma-vější noci můžeme zajistiti směr, jak v palebném postavení, tak na pozorovatelné poměrně lehce, kdežto v dýmu to bude značně obtížnější, protože se dým skládá z malých hmotných částic, které nedovolují proniknout světlu již z několika málo metrů, podle hustoty dýmu. Nebude tedy stačit zajištění směru jenom svítilnami blízko děla umístěnými, neboť ty mohou vyhovovat jen v řídkém dýmu. Bude třeba za dělem improvizovat pomůcku,

na způsob odměrové stupnice na kotouči spodní lafety u minometu 14cm vz. 18. Snad bude stačit za dělem několik kolíků, po 100 dc (50) od hlavního směru. Bude tu záležet na důvtipu prvních důstojníků, jak tuto otázku vyřeší, a bylo by ve prospěch celé věci, kdyby z návrhů na řešení této otázky byl zaveden způsob nejlepší. Při řešení mějme na paměti, že v zadýmované baterii bude mířič se svým dalekohledem podle okolností vyřazen, a že nepřítel může udržovat baterii v dýmu i po několik hodin.

Další obtíží bude dávat povely v zadýmované baterii. Počítejme s nejkrajnějším případěch, že nepřítel kromě dýmu použije též dýmu jedovatého. Nezbyvá, než mít nasazenou plynovou masku. Je obecně známo, jaké obtíže činí plynová maska v baterii. V nasazené plynové masce musí být první důstojník a dělovodi blízko sebe, aby se dorozuměli. Dělovod musí běhat k dělu. Představíme-li si, že toto vše nastane v hustém dýmu, kdy se na 2 m vzájemně nikdo neuvidí, vznikne v baterii chaos, nebude-li připravena a nebudou-li zajištěny vzájemné směry mezi prvním důstojníkem a dělovody nebo veliteli čet. Proto bude nutné, aby tyto směry byly pro případ dýmu vyznačeny, snad improvisací, nataženými provazy anebo pod.

V zadýmované baterii je podmínkou, aby i velitelé nejnižších stupňů ovládali své podřízené a aby kázeň byla zostřena, neboť pobíhající obsluha velmi lehce ztratí v dýmu orientaci a znenadání se může octnout před baterií.

Bude-li palebné postavení zadýmováno, je třeba, aby první důstojník ihned dal zjistit, zdali i záměnné postavení je v dýmu, a podal o tom hlášení veliteli baterie. Není-li záměnné postavení zadýmeno, bude záležet na veliteli baterie, nebo veliteli oddílu, aby podle dané situace a podle času posoudil, zda bude výhodnější zůstat v palebném postavení zadýmovaném nebo zda bude lépe přesunout se do postavení záměnného. Z toho je vidět, že k požadavkům na volbu záměnného postavení přistupuje ještě další, aby bylo voleno na straně návětrné od hlavního postavení, vzhledem na možnost napadení dýmem nebo BCHL. V terénu, o němž víme nebo zjistíme, že má stále jeden směr větru, vystačíme se záměnným postavením jediným, ale tam, kde směr větru se často stáčí, musíme volit záměnných postavení několik, pokud to ovšem terénní podmínky dovolí.

Bude-li baterie nucena z palebného postavení vyjíždět v dýmu, zachová se tak jako v noci. Musíme si však znovu uvědomit, že nějaké dávání znamení světly nebude nic platné. Proto v terénu neznámém provedeme důkladný průzkum cest odjezdu a ty vyjma hlavní cesty vytyčíme vojny. Děla v dýmu vedme zásadně v minimálních rozstupech, aby se nám nestalo za pochodu, že některé uhne ze směru. Větší rozstupy nařídíme tehdy, je-li nebezpečí, že baterie bude napadena palbou.

Dále je třeba v zadýmované baterii přezkoušet spojení jak s velitelem baterie, tak i s kolesnými a provést místo zajištění optického, akustické. Dbejme toho, aby nám kolesny v dýmu nezabloudily.

Další důležitou poznámkou je, aby veškeré přístroje v baterii, pokud jich není třeba, byly pečlivě uschovány, protože dým působí velmi nepříznivě téměř na všechny předměty. Velmi silně koroduje kovy. Proto nestřílí-li právě baterie, uzavřeme v dýmu závěry děl a hlavně děl chráníme náustníky.

Je-li baterie přinucena během zadýmování střílet, zachová se podle pravidel střelby jako v noci, ovšem se ztíženými podmínkami. Jakmile nepřítel použije dýmu, veškeré osoby musí nasadit masky a sejmou je teprve

na rozkaz 1. důstojníka, když se přesvědčí buď sám nebo prostřednictvím chemické hlídky, že běží jen o neškodný dým. Je proto třeba, aby chemická hlídka byla zaměstnána u baterie a byla vždy pohotova zjišťovat, ať už průkazníky nebo čichem, běží-li o BCHL. a o jaké.

Baterie příliš vysunutá dopředu, zejména však na málo chraněném boku, musí mimo to počítat s přepadením se strany nepřítele, který se pod ochranou dýmu může velmi snadno přiblížit, ať už pěchotou nebo svými tanky. Bude nutno proto použití dýmu vždy věnovat velkou pozornost a ihned zjišťovat, zdali nepřítel používá dýmu jen k oslepení baterie, či k nějakým úmyslům záluďnějším. V takovém případě je třeba zvýšit pozornost, zachovat naprostý klid, bedlivě naslouchat. Bude záhodno, vyslat hlídku (nejméně 2 muže), aby zjistili vnější okraj dýmu a zdali a co nepřítel podniká. Právě tak jako pěchota v podobné situaci musí být baterie připravena na boj zblízka (ručními granáty).

Tak jako 1. důstojník v baterii musí s dýmem počítat i velitel baterie na pozorovatelně, neboť on může očekávat dým častěji a ve větším měřítku než 1. důstojník. Musí počítat s tím, že může být oslepen jak při použití dýmu nepřátelskou pěchotou na naše čelní jednotky, jestliže bude dým k němu zanešen, právě tak jako na oslepení, kdy nepřítel použije dýmu výhradně na pozorovatelně. A oslepování pozorovatelů bude jedním z hlavních použití dýmu. Na to musí být připraveni ve všech údobích boje. Bude-li zadýmována baterie, která učinila proti překvapení potřebná opatření, může se svého úkolu zhostit, když i bude střilet s menší přesností, jestliže nebyl oslepen velitel baterie. Dá-li se však tento velitel na pozorovatelně překvapit dýmem, je pro nastávající akci slepý a baterie ne-li vůbec, tedy na delší dobu je vyřaděna. Proto je nezbytně nutno, aby velitel baterie měl připraveny prvky na předvídané palby s přesností co největší, aby tyto palby mohly být spuštěny na krátké znamení, na př. styčného důstojníka. Spokojit se však jenom připravením paleb podle určitého plánu a při tom nic nevidět, znamenalo by zpravidla vyhazovat drahocenné střelivo do vzduchu. Je povinností velitele baterie, aby si kromě hlavních pozorovateln vyhledal ne jednu, ale několik pozorovatelů záměnných, náležitě rozmístěných do šířky i do hloubky, a to vzhledem na místní směry větru. Někdy bude možné, že řízení střelby, bude-li jedna pozorovatelná zadýmována, převezme velitel baterie vedlejší nebo velitel oddílu sám. Musíme však počítat s tím, že to nebude vždycky možno. Právě tak nesmíme spoléhat na to, že ve výjimečných případech převezme styčný důstojník řízení střelby jedné nebo i dvou baterií. Každý z nás, kdo jako styčný důstojník pracoval často a zejména při větších cvičeních, při čemž svůj úkol vykonával podle skutečnosti a opravdu poctivě, uzná, že to bude úkol takřka nemožný. Nastane-li i tento krajní případ, máme opět důkaz, jak důležité je, aby úloha styčného důstojníka byla svěřována jenom starším, zkušeným důstojníkům a nikoliv, jak se namnoze při cvičeních stává, podporučíkovi nebo poručíkovi v záloze.

Z toho, co bylo uvedeno, vysvítá, že velkou důležitost v ochraně proti dýmu bude mít pozorovatelná předsunutá, a to hodně vpředu, pokud možno stále obsazená se zařízeným spojením.

Kromě naznačených opatření musí se všichni velitelé vždy starat o to, aby dýmu použitého nepřítelem vhodně využili také ve svůj prospěch (na př. přisunutí střeliva, odsun raněných, přemístění baterie, přisun trénu, kuchyně atd. možno bezpečněji v dýmu provádět).

Uvážíme-li všechny možnosti v použití dýmu, shledáme, že na první pohled zdánlivě nevinný dým může mít pro dělostřelectvo a tím i pro ostatní zbraně, hlavně však pěchotu, nedozírné účinky, jestliže již v míru nebudou jednotky na něj připraveny a velitelé všech stupňů nebudou znát využití jeho výhod anebo nebudou s to čelit překvapení, způsobenému dýmem použitým nepřítelem. Bez nadsázky můžeme říci, že se dým může stát dělostřelectvu daleko horším nepřítelem, než jakýkoliv jiný prostředek, protože slepé a nezajištěné dělostřelectvo bude z boje vyřadeno. Při zaujímání palebných postavení, jakož i pozorovaten mějme vždy na paměti podmínky, za kterých nám dým bude škodit. Nechceme říci, že použití dýmu by nám mělo diktovat terén pro volbu palebných postavení, ale rozhodně musíme pamatovat na to, jak a za jakých okolností a poměrů máme učinit vhodná opatření proti použití dýmu. Zato však pro volbu pozorovaten bude nám eventualita dýmu její umístění vždycky diktovat, a to zejména v terénu členitém. Před volbou pozorovaten provedeme zhruba rozbor podmínek, jež usnadňují nebo znemožňují užití dýmu nepřítelem, a podle toho učiníme rozhodnutí, kde umístit hlavní, záměnné nebo předsumuté pozorovateny. Je nezbytné, aby dělostřelectvo právě tak jako pěchota cvičilo s dýmem co nejvíce prakticky, a to jak jeho použití v svůj prospěch, tak i ochranu proti němu. Ani při ostrých střelbách dělostřelectva by nemělo dýmové střelivo chybět, neboť získalo by se jeho použitím nejen hodně zkušeností, ale také potřebná a dosud ne zcela ustálená vyhodnocení.

Plukovník děl. Josef Větrovec:

Poznámky k článku: „Přípravy k odražení tankového útoku dělostřelectvem“.

(DR. 1938, str. 198 a 199.)

Podle nynějších zásad sousedních armád, zvláště německé, bude snahou útočníka zničit nebo alespoň umlčet co nejdříve, co možná ještě před útokem, nepřátelské dělostřelectvo vlastním dělostřelectvem, letectvem a útočnou vozbou. Proti všem těmto prostředkům musí se naše dělostřelectvo umět bránit.

V Revue d'Artillerie zdůrazňuje se stále význam dělostřelectva, které nazývají „mužem královny zbraní“ — pěchoty, neboť je-li pěchota „královnou“, je dělostřelectvo „králem“ moderního bojiště. A do tohoto starého osvědčeného souručenství vstupuje v dnešní době rázně nový mocný společník — útočná vozba. Je třeba dobře rozumět vzájemnému poměru těchto tří zbraní. Je jisto, že pěchota tu má vedoucí úlohu, v které jí pomáhá ÚV. jako motorisovaná doprovodná zbraň, chráněná pancířem, a obě složky podporuje a chrání mohutností své palby dělostřelectvo, které tu jaksí „tvrdí muziku“. Za to pěchota chrání a kryje přímo svým tělem dělostřelectvo na pochodu i v palebných postaveních.

Dnes se zvláště uplatňuje — více než kdy jindy — iniciativa a včasný zásah dělostřelectva. Dělostřelectvo musí proto dobře rozumět boji pěchoty, ale také pěchota dělostřelectvu a oba útočné vozbě. To je to nejlepší spojení a spolupráce.